

BRESE – Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship

Analýza o stave sociálneho podnikania na Slovensku

doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.

Doc. Ing. Mária Murray Svidronova Maria, PhD.

Prezentované v Bratislave 30 Júna 2020

Správa analyzuje situáciu v oblasti sociálneho podnikania na Slovensku, ale venuje sa tiež regionálnym rozdielom a kapacite sociálneho podnikania v cezhraničných regiónoch so zameraním na Banskobystrický kraj. Tento kraj možno považovať za lídra, čo sa týka aktivít v oblasti sociálneho podnikania a taktiež ide o cezhraničný región.

European Union
European Regional
Development Fund

Project BRESE (Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship) je spolufinancovaný Európskou úniou

Obsah

1. Úvod	4
2. Socioekonomická situácia a charakteristika sektora sociálneho podnikania na Slovensku a v Banskobystrickom kraji	5
2.1. Socioekonomická situácia	5
2.2. Sektor sociálneho podnikania	7
3. Rozvoj sociálneho podnikania a charakter cezhraničnej spolupráce BBSK.....	9
3.1. Právne postavenie a koncept sociálneho podniku	9
3.2. Rozvoj sociálnych podnikov	10
3.3. Charakter cezhraničnej spolupráce.....	13
4. Kľúčoví aktéri v sektore sociálneho podnikania	14
5. SWOT analýza	16
6. Analýzy regionálnych politík v kontexte sociálneho podnikania z pohľadu cezhraničnej spolupráce	17
6.1. Právny rámec.....	17
6.2. Analýza navrhovaného nástroja na podporu sociálneho podnikania.....	20
7. Výsledky rozhovorov s kľúčovými aktérmi v oblasti sociálneho podnikania.....	21
Regionálne centrum sociálnej ekonomiky, Banská Bystrica, vedúci centra	23
8. Identifikácia a analýza príkladov dobrej praxe.....	26
9. Závbery a odporúčania	30
Zoznam použitých zdrojov.....	33
Prílohy.....	35

1. Úvod

Slovenská republika je vnútrozemský štát v strednej Európe. Rozloha Slovenska je 49 035 km², počet obyvateľov Slovenska k 1.1.2019 bol 5 450 421¹. Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Vznikla 1. 1. 1993 rozdelením Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Od 1. mája 2004 je Slovensko členom Európskej únie, od 21. decembra 2007 členom Schengenského priestoru a od 1. januára 2009 členom eurozóny. Politickým systémom je parlamentná demokracia s najvyššími orgánmi moci a predstaviteľmi, ktorými sú Národná rada Slovenskej republiky (parlament), vláda Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky. Verejná správa je zabezpečená jednak štátnou správou, jednak územnou samosprávou. Územnosprávne sa člení Slovensko na 8 vyšších územných celkov (úroveň NUTS 3), 79 okresov a 2933 obcí. Slovenská republika má druhé najvyššie regionálne rozdiely medzi členskými krajinami OECD. Regionálne rozdiely v HDP na obyvateľa sa na Slovensku za posledných 16 rokov zvýšili, a to najmä kvôli rýchlemu rastu najbohatšieho regiónu SR – Bratislavy. HDP na obyvateľa v Bratislave je takmer 3,5-krát vyššie v porovnaní s východným Slovenskom.

Obrázok 1: Geografická lokalizácia Slovenska

Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK) je vidiecky, pomaly rastúci, viac stagnujúci, s nízkym stupňom pripravenosti na inovácie, priemerne atraktívny a nízko konkurencieschopný región. BBSK patrí z hľadiska počtu obyvateľov (12,2 % celkovej populácie SR) a hustoty zaľudnenia (69,6 obyv./km²) k najredšie obývaným krajom. Podľa stupňa urbanizácie sa BBSK radí do skupiny „vidiecky región“ (53,3 % mestského obyvateľstva)². Banskobystrický kraj susedí s Maďarskom, ale medzinárodné vzťahy sú rozvíjané aj s ďalšími

krajinami ako sú Rusko, Francúzsko či so susednými štátmi Česko, Poľsko a Ukrajina. Spolupráca sa rozvíja najmä v oblasti cestovného ruchu, podnikania a poľnohospodárstva.³

Predkladaná štúdia je súčasťou projektu BRESE financovaného z programu Interreg Europe, ktorého cieľom je vytváranie lepších verejných politík zameraných na cezhraničnú spoluprácu regiónov. Slovensko, ako člen konzorcia projektu, za hlavný politický nástroj identifikovalo Operačný program Ľudské zdroje (OP ĽZ).

Stratégia Operačného programu Ľudské zdroje vychádza z Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2019. Jednou z najväčších výziev udržateľného hospodárskeho rozvoja je vysoká úroveň dlhodobej zamestnanosti a sociálnej inklúzie marginalizovaných skupín. OP ĽZ sa preto zameriava v prvom rade na opatrenia zvyšujúce mieru zamestnanosti

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/data/database>, [demo_r_gind3]

² National Strategy for Regional Development of the Slovak Republic 2014 - 2030

³ Medzinárodná spolupráca Banskobystrického samosprávneho kraja

marginalizovaných skupín a sociálnu inklúziu vylúčených skupín, v prvom rade rómskych komunít. Činnosti smerujúce k zakladaniu nových sociálnych podnikov a prevádzkovanie existujúcich sociálnych podnikov patria medzi 4 investičné priority OP LZ. Hoci sa v poslednom čase začala pozornosť zameriavať na podnikateľské aktivity, sociálne podnikanie je v rámci priorít a dotačných schém OP LZ pomerne nový jav. Tento projekt sa zameriava na výzvu v podobe zdokonaľovania vhodných a na mieru šitých podporných schém, ktoré kombinujú návratnú aj nenávratnú finančnú pomoc s cieľom podporiť sociálne podnikanie na Slovensku.

2. Socioekonomická situácia a charakteristika sektora sociálneho podnikania na Slovensku a v Banskobystrickom kraji

2.1. Socioekonomická situácia

Slovensko od svojho vstupu do EÚ v roku 2004 dosahuje udržateľný a stabilný rast HDP – až na finančnú krízu v rokoch 2008 – 2009 a krízu Eurozóny v rokoch 2011 – 2012. Po 3,5 % -nom raste v roku 2018 ekonomika krajiny v roku 2019 spomalila na úroveň 2,0 %.⁴ Veľký nárast produktivity je výsledkom zapojenia sa do globálnych hodnotových reťazcov, najmä v segmentoch s vysokým podielom ľudskej práce ako napr. automobilová výroba. Prílev veľkých zahraničných investícií napomáha rozvoju konkurencieschopného výrobného priemyslu so zameraním na export. Ide najmä o špecializáciu na výrobu automobilov a elektroniky, vďaka čomu rýchlo rastie aj produktivita. Z lokálneho hľadiska je však pridaná hodnota exportu relatívne nízka a nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily môže budúcich investorov odradiť. Na východe a v niektorých centrálnych regiónoch krajiny stále prevláda dlhodobá nezamestnanosť. Veľké ostávajú aj regionálne rozdiely v disponibilnom príjme.⁵ Poľnohospodársky sektor je málo rozvinutý a v roku 2019 predstavoval iba 2,4 % HDP a 2,7 % zamestnanosti, hoci dve pätiny územia krajiny sú obrábatel'né. Sekundárny sektor predstavuje 30,1 % HDP a zamestnáva 37 % pracovnej sily. Ťažký priemysel, ako napr. spracovanie kovu a ocele, je stále vo fáze reštrukturalizácie. Odvetvia s vysokou pridanou hodnotou ako výroba elektroniky, strojárstvo či petrochémia sa nachádzajú na západe krajiny. Podľa odhadu Svetovej banky výrobný sektor predstavuje jednu pätinu slovenského HDP. Sektor služieb prispieva k HDP 55,9 % a zamestnáva okolo 61 % aktívnej populácie. Dominujú mu obchod a realita. Z hľadiska slovenskej ekonomiky v najbližších rokoch zrejme porastie aj význam rozvoja cestovného ruchu, v súčasnosti ide o najdynamickejší rastúci sektor v krajine.⁶ Bankový sektor je silný a väčšinu z neho vlastní zahraničními vlastníci.⁷

⁴ Štatistický úrad Slovenskej republiky, www.statistics.sk

⁵ OECD Economic Surveys: Slovak Republic © OECD 2019

⁶ z 5,6 milióna turistov v roku 2018 bolo 2,3 milióna cudzincov

⁷ <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/slovakia/economical-context>

Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK) je najväčším krajom Slovenska s celkovou rozlohou 9 454 km², ale tretí najmenší čo sa týka počtu obyvateľov (648 000). Populácia kraja dlhodobo klesá. Tento trend bol v rovnakej miere spôsobený záporným prirodzeným prírastkom a záporným saldom migrácie (oba merané podľa trvalého pobytu). Priemerný vek obyvateľstva je 41,98 roka, čo je mierne nad priemerom SR. Z hľadiska národnostného zloženia, 77,1 % populácie kraja má slovenskú národnosť, 10,6 % maďarskú, zvyšných 10 % tvoria ostatné národnosti (Česi, Nemci, Poliaci a iné). Podľa Atlasu rómskych komunit (2019) približne 12 % obyvateľov kraja tvoria Rómovia a osoby žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách.⁸ BBSK patrí medzi ekonomicky najslabšie regióny Slovenska. Päť z trinástich okresov kraja je zaradených medzi tzv. najmenej rozvinuté okresy. Regionálne HDP je na úrovni 8,8 %, čo je najnižší podiel zo všetkých krajov. Miera nezamestnanosti v kraji bola v apríli 2020 na úrovni 8,71 % (miera nezamestnanosti na Slovensku bola 6,57%). Avšak, miera nezamestnanosti v niektorých najmenej rozvinutých okresoch výrazne presahuje úroveň 10 %. Vážnymi problémami sú tiež dlhodobá nezamestnanosť, nedostatočná kvalifikácia a nízky stupeň vzdelania uchádzačov o zamestnanie.⁹ V BBSK pôsobí viac ako 19 000 podnikov (právnických osôb) a 37 000 fyzických osôb – podnikateľov. 24 % spoločností pôsobí vo veľkoobchode a maloobchode, 10 % v priemyselnej výrobe a 9 % v stavebníctve. Priemysel je koncentrovaný najmä v severných častiach kraja, poľnohospodárstvo je sústredené v rámci južných častí kraja.¹⁰

Tabuľka 1: Všeobecné informácie, 2014-2019

Indikátory	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rozloha územia Slovenska <i>Kilometre štvorcové</i>	49 035	49 035	49 035	49 035	49 035	49035
Populácia Slovenska <i>V miliónoch</i>	5, 415	5,421	5,426	5,435	5,443	5,450
HDP na obyvateľa v Eurách						
Slovensko	14 100	14 700	14 900	15 500	16 500 ^f	n.a.
BBSK	9 911	10 578	10753	11 292	12 064	
Rast HDP na Slovensku <i>% zmeny</i>	2,7	4,5	2,2	2,6	4,0 ^f	n.a.
Hustota nových podnikov na Slovensku	3,119	2,720	4,724	5,237	5,253	n.a.

⁸ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019>

⁹ Štatistické údaje sú zo Štatistického úradu Slovenskej republiky, www.statistics.sk

¹⁰ Akčný plán pre rast a zamestnanosť v Banskobystrickom samosprávnom kraji

<i>Počet nových podnikov na 1000 obyvateľov vo veku 15-64 rokov</i>						
Miera nezamestnanosti na Slovensku <i>% z práceschopného obyvateľstva</i>	12,9	11,3	9,5	7,9	6,4	5,6
BBSK	17,2	14,9	12,8	8,7	7,0	6,7
Nezamestnanosť mladých ľudí <i>% z práceschopného obyvateľstva vo veku menej ako 25 rokov</i>	29,7	26,5	22,2	18,9	14,9	16,1
BBSK	39,4	32,2	23,2	14,8	13,1	14,9
Dlhodobá nezamestnanosť na Slovensku <i>% z práceschopného obyvateľstva</i>	9,3	7,6	5,8	5,1	4,0	3,3
BBSK	12,1	10,5	8,5	5,6	4,1	3,7

Zdroj: vlastné spracovanie na základe Eurostatu (dáta za celé Slovensko) a Štatistického úradu Slovenskej republiky (dáta pre BBSK)

2.2. Sektor sociálneho podnikania

Pred rokom 2018 sa ako oficiálne sociálne podniky brali do úvahy iba podniky pracovnej integrácie (tzv. WISE - work integration social enterprises), ktoré sa mohli registrovať na základe Zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti, a to i napriek tomu, že v sektore sociálneho podnikania pôsobilo oveľa viac organizácií, ktoré by sa mohli považovať za sociálne podniky. V roku 2018 bolo z registrovaných sociálnych podnikov aktívnych iba 13 zo 106. V júni 2018 bolo zaregistrovaných 7 nových sociálnych podnikov, ktoré boli založené po prijatí Zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorý významne rozšíril rozsah pôsobnosti sociálnych podnikov nad rámec WISE. Do júna 2020 bolo v zmysle uvedeného celkovo zaregistrovaných 149 sociálnych podnikov, z toho 21 v BBSK. Na Slovensku však stále existuje veľa organizácií, ktoré spĺňajú definíciu sociálneho podnikania a pôsobia nad rámec prijatého Zákona č.112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Ich presný počet nie je známy, odhady sú v tabuľke 2.

Tabuľka 2: Sociálne podnikanie, 2014-2019

Ukazovatele	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Malé a stredné podniky	420,20 3	428,99 3	445,72 5	471,110	n.a.	n.a.

<i>Celkom za SR- Eurostat</i>	n.a.	320,50	308,63	312,162	318,340	332,017
<i>Celkom za SR- ŠÚ SR</i>	n.a.	5	8	10,490	10,962	11,635
<i>Celkom za BBSK - ŠÚ SR</i>		9,963	9,786			
Sociálne podniky za SR						
<i>Registrované</i>						
<i>Vrátane odhadov "de facto" sociálnych podnikov ***</i>	44*	44*	16*	9*	7**	52**
	2,427	2,643	2,950	3,225	3,443	1,002****
Nárast počtu sociálnych podnikov vrátane odhadov, % zmena	-	108.9 %	111.62 %	109.32%	106.76%	-
Podpora pre sociálne podniky z Operačného programu Ľudské zdroje <i>v mil. EUR</i>	-	-	-	Cesta na trh práce 49,53 (zazmluvnené) 0,014 (čerpané)	Inštitút sociálnej ekonomiky 8,28 (zazmluvnené) 2,47 (čerpané) Cesta na trh práce 0,14 (čerpané)	Podpora integračných podnikov 49,32 (zazmluvnené) 2,29 (čerpané) Investičná pomoc pre sociálne podniky – nenávratná zložka 48,78 (zazmluvnené)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa DataCube Štatistického úradu SR a Registra sociálnych podnikov SR

* Podľa zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti vznp. – iba integračné pracovné podniky

** Podľa zákona č. 112/2018 Z.z. – iba novo registrované sociálne podniky aj s iným zameraním ako len integračné pracovné podniky

*** Aby sme sa vyhli duplicite pri výpočte odhadov, zamerali sme sa na právnu formu ako hlavné kritérium (pre detailné výpočty odhadov viď príloha č. 1)

**** dáta o počte mimovládnych neziskových organizácií za rok 2019 neboli dostupné, údaj v tabuľke 2 nie je kompletný (príloha č. 1)

3. Rozvoj sociálneho podnikania a charakter cezhraničnej spolupráce BBSK

3.1. Právne postavenie a koncept sociálneho podniku

Na Slovensku fungovanie sociálnych podnikov upravuje Zákon č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (SEaSP) z mája 2018. Pred prijatím novej legislatívy existoval Zákon č. 5/2004 o službách zamestnanosti, ktorý však zužoval význam pojmu „sociálny podnik“ len na podniky zamerané na pracovnú integráciu. V tom čase medzi sociálne podniky na Slovensku patrili nielen podniky pracovnej integrácie ako napr. chránené dielne, ale aj družstevné podniky, obecné podniky, poľnohospodárske sociálne podniky a niektoré právne formy mimovládnych organizácií, a to za predpokladu, že pripravovali znevýhodnených občanov na trh práce.

V dôsledku príliš úzkej definície sociálneho podniku typu WISE a nevelmi úspešného programu „pilotných sociálnych podnikov“ z roku 2008 v roku 2015 došlo k novelizácii Zákona o službách zamestnanosti. Novela zákona síce rozšírila definíciu sociálnych podnikov, no ani to nestačilo, aby sa počet registrovaných sociálnych podnikov podstatným spôsobom zvýšil. V roku 2018, zákon o SEaSP ukotvil sociálne podniky do prostredia sociálnej ekonomiky. Ako nový pojem je subjekt sociálnej ekonomiky, pod ktorým zákon chápe občianske združenie, nadáciu, neinvestičný fond, neziskovú organizáciu, účelové zariadenie cirkvi, obchodnú spoločnosť, družstvo alebo fyzickú osobu – podnikateľa, ktorá je zamestnávateľom, ktorí:

- a) nie sú väčšinouvi riadení štátnym orgánom, štátny orgán ich z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu,
- b) vykonávajú hospodársku činnosť alebo nehospodársku činnosť v rámci aktivít sociálnej ekonomiky, a
- c) ak podnikajú alebo vykonávajú inú zárobkovú činnosť podľa osobitných predpisov, nevykonávajú ju výhradne na účely dosiahnutia zisku alebo zisk z nej používajú spôsobom podľa zákona o SEaSP .

Sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky,

- a) ktorý vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,
- b) ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,
- c) v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,

- d) ktorý, ak 1. zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa podľa písmena b), 2. časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ podľa písmena b),
- e) ktorý do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

Zákon o SEaSP ďalej rozlišuje medzi sociálnym podnikom (vysvetlené vyššie) a registrovaným sociálnym podnikom. Status registrovaného sociálneho podniku možno udeliť sociálnoekonomickým subjektom v týchto oblastiach: WISE (integračný sociálny podnik), sociálny podnik bývania alebo iný registrovaný sociálny podnik, pokiaľ dosahuje väčší pozitívny sociálny vplyv ako podnik, ktorý podobnú aktivitu vykonáva komerčne.

Podľa tohto zákona sociálny podnik nemusí byť registrovaný, čo znamená, že paralelne s registrovanými sociálnymi podnikmi existuje aj množstvo neregistrovaných podnikov. Majú rôzne právne formy (zvyčajne MNO) a pôsobia v oblastiach ako ochrana životného prostredia, energetika, kreatívny priemysel a pod.

3.2. Rozvoj sociálnych podnikov

Hlavné faktory, ktoré ovplyvnili rozvoj sociálneho podnikania na Slovensku sú:

- Historický vývoj a legislatívny rámec - skúsenosti a niekoľko dobrých príkladov z praxe sociálnych podnikov pomohlo formovať nový samostatný zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch - zákon o SEaSP. Tento zákon je jedným z prvých komplexných legislatívnych nástrojov na budovanie sektora sociálneho podnikania v bývalých tranzitívnych ekonomikách.
- Značný dopyt po sociálnych službách - dopyt po sociálnych službách je na Slovensku naďalej vysoký. To jasne ukazuje silný potenciál rozvoja tohto odvetvia, keďže požiadavky zostávajú nenaplnené. Konkrétne, so starnutím populácie na Slovensku, pretrvávajúcou vysokou nezamestnanosťou v mnohých regiónoch krajiny, problémami chudoby alebo nenaplnených potrieb významnej časti rómskej komunity žijúcej na Slovensku, bude dopyt po sociálnych službách naďalej vysoký.¹¹
- Vznik nových ekonomicky životaschopných sociálnych podnikov - aj keď pomaly a v malom rozsahu, vzniklo však viacero nových iniciatív, ktoré slúžia ako príklady sociálne orientovaných a napriek tomu udržateľných obchodných modelov. Rozvoj dynamických štruktúr, ktoré kombinujú silný podnikateľský rozmer a sociálne ciele, môže mať stimulačný a osviežujúci účinok na celé odvetvie.¹²
- Vznik nových, ekonomicky životaschopných sociálnych podnikov – i keď pomaly a len v malej miere, ale je tu určitý počet sociálne orientovaných a zároveň udržateľných

¹¹ Murray Svidroňová, 2019

¹² Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2016

sociálnych podnikov, ktoré majú dobre nastavený podnikateľský model. Rozvoj dynamických štruktúr v kombinácii s podnikateľskou dimenziou a sociálnymi cieľmi môže stimulovať celý sektor sociálneho podnikania.

Hlavné nedostatky, ktoré spomaľujú rozvoj sociálneho podnikania na Slovensku sú založené na viacerých analýzach¹³ a na rozhovoroch s odborníkmi, ktoré boli realizované pre potreby tejto správy (kapitola 7):

- Nedostatok finančného kapitálu – financie sú potrebné ako na prevádzkové a administratívne náklady, tak aj na investičné výdavky. Najmä nedostatok investičnej pomoci pre rozvoj sociálnych podnikov je citeľný. Sociálne podniky kvôli prihliadaniu na spoločenský cieľ nemusia byť produktívne a flexibilné do takej miery ako iné čisto komerčne zamerané podniky. Z tohto dôvodu sú znevýhodnené oproti iným podnikom, ktoré neinvestujú do napĺňania spoločenského cieľa.

Na prekonanie tejto bariéry zákon vymedzuje tri druhy podpory šité na mieru sociálnych podnikov. Podpora sa delí na: a) investičnú pomoc, b) kompenzačnú pomoc a c) pomoc na podporu dopytu. Investičná a kompenzačná pomoc zahŕňajú finančnú podporu (kombináciu finančných nástrojov a nenávratnej pomoci), zatiaľ čo podpora stimulujúca sociálne podniky z trhového hľadiska zahŕňa primárne nefinančnú podporu. Investičná pomoc pre sociálne podniky bola plánovaná pilotne v rámci Národného projektu Investičná pomoc pre sociálne podniky - nenávratná zložka z Operačného programu Ľudské zdroje. V čase písania správy (máj – jún 2020) však ešte investičná pomoc nebola k dispozícii. Sociálne podniky sa o nenávratnú investičnú pomoc môžu uchádzať len vtedy, ak minimálne 20 % rozpočtu ich investičného plánu pochádza z pôžičky. Kombinácia pôžičky a nenávratnej formy podpory má za cieľ stimulovať žiadateľa k vypracovaniu kvalitnejšieho investičného plánu a znížiť riziko pre sponzora.

- Nedostatočné pochopenie a povedomie o sociálnom podnikaní – pretrvávajúca kontroverznosť a negatívne konotácie pojmu „sociálny podnik“ sú výsledkom toho, že v čase implementácie pilotnej fázy sociálneho podnikania v roku 2008 došlo k zneužívaniu verejných fondov. Niektoré sociálne podniky týmto negatívnym vplyvom stále trpia, ale situácia sa postupne zlepšuje. Široká verejnosť stále vníma sociálne podniky výlučne v kontexte zamestnávania. V úzkom zmysle ich chápe ako pracovno-integračné iniciatívy zamerané na integráciu najviac znevýhodnených skupín. Treba však dodať, že ani samotné sociálne podniky na tom z hľadiska sebapoznania nie sú najlepšie. Často sa stáva, že organizácie, ktoré majú všetky charakteristiky sociálneho podniku, sa zaň nepokladajú. Mnohí potenciálni sociálni podnikatelia si stanovujú verejnoprospešný cieľ, ale nepochopia, že ho musia dosiahnuť uplatňovaním princípov podnikania.¹⁴

Tento problém možno prekonať tak, že akademici a odborníci prispôbia komunikáciu cieľov a kritérií sociálnych podnikov širokej verejnosti a treba na túto oblasť upriamiť aj

¹³ Slovak Business Agency, 2019; Škobla, D., Kováčová, L., Ondoš, S., 2018; European Commission, 2020

¹⁴ Škobla, D., Kováčová, L., Ondoš, S. 2018

pozornosť médií. Problematika sebazpoznania však súvisí aj s nedostatočným rozvojom manažérskych a podnikateľských zručností, ktorému sa venujeme v nasledujúcom bode.

- Nedostatočné manažérske a podnikateľské zručnosti - v manažmente sociálneho podnikania je požadovaná vysoká úroveň ľudského kapitálu z pohľadu sociálnej, emocionálnej a morálnej vybavenosti jednotlivcov.¹⁵ Úroveň ľudského kapitálu si vyžaduje osobitný prístup. Napriek nedávnym zlepšeniam, sociálne podniky sú len málo vedecky skúmané a existuje len zopár študijných programov na vysokých školách a univerzitách, ktoré sa venujú tejto oblasti.

Podpora podnikateľských zručností sociálnych podnikateľov je v prípade sociálneho podnikania osobitne dôležitá, pretože sociálni podnikatelia často vstupujú do sociálneho podnikania bez predchádzajúcej prípravy či skúseností v oblasti podnikania. Rozvoj podnikateľských zručností by predstavoval spôsob zefektívnenia ich práce, rozširovania činností a tak i prijímania takých rozhodnutí, ktoré prinášajú riziká, ale potenciálne aj vyššie výnosy (napríklad zobrať si pôžičku na technologické vybavenie a tým rozšírenie výroby).¹⁶

Najdôležitejšie odvetvia sociálneho podnikania:

Medzi činnosti registrovaných sociálnych podnikov patria stavebníctvo (102 sociálnych podnikov), veľkoobchod a maloobchod (63), poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (33), ubytovacie a stravovacie služby (23), záhradkárstvo (18), vzdelávanie (15), zdravotnícke a sociálne činnosti (9) a služby práčovne (9)¹⁷. Niektoré z týchto odvetví patria medzi top 5 sektorov slovenskej ekonomiky v zmysle tvorby pridanej hodnoty: veľkoobchod a maloobchod, verejná správa, vzdelávanie a zdravotníctvo, stavebníctvo a doprava spolu s ubytovacími a stravovacími službami tvoria viac ako 1/5 pridanej hodnoty na Slovensku.¹⁸

V národných účtoch sa ubytovacie a stravovacie služby merajú ako súčasť bloku „veľkoobchod; maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov; preprava a skladovanie; ubytovacie a stravovacie služby“, v roku 2018 mal tento blok 17,76% -ný podiel na HDP Slovenska¹⁹, ale z dôvodu sledovania týchto dát v bloku, nie je možné špecifikovať, koľko tvorili práve ubytovacie a stravovacie služby.

Začiatkom rokov 2000 stavebníctvo rástlo pomerne rýchlo. V súčasnosti v stavebníctve, pravdepodobne v dôsledku investícií do infraštruktúry, rastie prínos pridanej hodnoty k HDP²⁰.

Podiel stavebníctva na HDP bol v roku 2018 na úrovni 7,8 % a stavebníctvo zamestnávalo okolo 7,0 % z celkového počtu osôb pracujúcich v slovenskej ekonomike.²¹

¹⁵ Martinkovičová, M. 2014

¹⁶ Škobla, D., Kováčová, L., Ondoš, S. 2018

¹⁷ Podľa Registra sociálnych podnikov, apríl 2020, sociálne podniky môžu mať viac ako jeden predmet činnosti, preto je súčet aktivít vyšší ako celkový počet registrovaných sociálnych podnikov.

¹⁸ Pánis, S. 2014

¹⁹ <https://slovak.statistics.sk/>

²⁰ Národná banka Slovenska, 2018

²¹ Ročenka stavebníctva, 2019

V bývalom Československu, sebestačnej krajine v potravinárskej výrobe, bolo Slovensko vďaka silnému miestnemu poľnohospodárskemu sektoru centrom poľnohospodárstva a spracovania potravín.²² Z dôvodu vysokej úrovne automatizácie a zamerania na sektor služieb zaznamenal podiel poľnohospodárstva na HDP v SR od roku 2005 do roku 2018 kolísavý trend, zatiaľ čo v danom období sa celkovo zvýšil o 0,6 %. V sektore poľnohospodárstva rastie dopyt po miestnych (bio) výrobkoch, čo vytvára priestor pre sociálne podniky pestujúce ovocie a zeleninu a včelárstvo. Sociálne (obecné) podniky, najmä v poľnohospodárskej oblasti, ktoré sa zameriavajú hlavne na miestny trh, by mohli byť schopné zvýšiť zamestnanosť na vidieku.

3.3. Charakter cezhraničnej spolupráce

Slovensko susedí s Českom, Rakúskom, Maďarskom, Ukrajinou a Poľskom. S týmito krajinami má podpísané dohody o cezhraničnej spolupráci. Cieľom cezhraničnej spolupráce je predovšetkým riešenie ekonomických, sociálnych a ekologických problémov na regionálnej a miestnej úrovni, ako prostriedok na dosiahnutie väčšej jednoty a podporenie spolupráce medzi európskymi štátmi.

Banskobystrický samosprávny kraj rozvíja dlhodobú spoluprácu s regiónmi na základe partnerských dohôd. Partnerskými regiónmi BBSK sú: Departement La Loire (Francúzsko), Královohradecký kraj (Česká republika), Ľvovská oblastná štátna administrácia Ukrajiny (Ukrajina), Boršodsko-Abovsko-Zemplínska župa, Novohradská župa, Hevešská župa (Maďarská republika), Warminsko - Mazurské Vojvodstvo (Poľská republika) a Zákonodarný zbor Leningradskej oblasti (Ruská federácia)²³. Oblasti spolupráce s jednotlivými regiónmi sú vymedzené veľmi široko. Zahŕňajú aj spoluprácu v oblasti rozvoja podnikania, ale sociálne podnikanie explicitne nie je spomenuté. Hlavným nástrojom cezhraničnej spolupráce BBSK je program cezhraničnej spolupráce INTERREG Slovenská republika – Maďarsko 2014 – 2020. V rámci tohto nástroja je využívaný aj „The Small Project Fund“ (Fond pre malé projekty) ako nástroj podpory menších projektov na regionálnej úrovni. Cieľom tohto nástroja je posilniť sociálnu kohéziu medzi susednými krajinami podporou miestnej cezhraničnej spolupráce a iniciovať a rozvíjať dlhodobú spoluprácu medzi aktérmi na oboch stranách hranice prostredníctvom podpory lokálnych/regionálnych projektov. V rámci tohto fondu boli podporené na území BBSK dva projekty zamerané na kultúru. V rámci ostatných projektov INTERREG bolo v BBSK realizovaných 21 projektov, ktoré boli podporené sumou 6 223 177.- Eur. Priamo oblasti sociálneho podnikania sa žiadny z projektov nevenoval, aj keď oblasť podnikania, podpory podnikateľských zručností a zamestnávania ľudí bola predmetom záujmu viacerých projektov. V budúcnosti je však možné očakávať, že téma sociálneho podnikania bude predmetom cezhraničnej spolupráce. V rámci priorit BBSK²⁴ je totiž podpora rozvoja sociálneho podnikania jednou z priorit a BBSK v tejto oblasti už zrealizoval viacero aktivít a založil niekoľko registrovaných sociálnych podnikov.

²² <https://www.sario.sk/sk/investujte-na-slovensku/sektorove-prehlady/potravinarsky-priemysel>

²³ <https://www.bbsk.sk/eSlu%C5%BEby/Region%C3%A1lnyrozvoj/Partnersk%C3%A9regi%C3%B3ny.aspx>

²⁴ https://rabbsk.dobrykraj.sk/wp-content/uploads/2019/05/Programove_priority_Dobry_kraj.pdf

4. Kľúčoví aktéri v sektore sociálneho podnikania

Tabuľka 3: Zoznam kľúčových aktérov

Organizácia	Kontaktné údaje	Dôvod výberu
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Odbor sociálnej ekonomiky	Špitálska 4,6,8 816 43 Bratislava +421 2 2046 1258 ingrid.ujvariova@employment.gov.sk	Národná inštitúcia zodpovedná za registráciu sociálnych podnikov
Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti	Cukrová 14 813 39 Bratislava +421 2 509 44 990 martin.giertl@minv.sk	Národná inštitúcia zodpovedná za tvorbu politík a stratégií v oblasti mimovládneho neziskového sektora
Regionálne centrá sociálnej ekonomiky	Osobitá adresa v každom regióne: https://socialnaekonomika.sk/category/regionalne-centra-se/	Regionálne podporné inštitúcie
Rozvojová agentúra BBSK, n.o.	Námestie SNP 1/A, 974 01 B. Bystrica +421 48 432 57 51 info@dobrykraj.sk	Regionálna podporná inštitúcia v BBSK
Slovak Business Agency	Karadžičova 2, 811 09 Bratislava 1 +421 2 203 63 100 agency@sagency.sk	Podporná organizácia v oblasti podnikania
Asociácia subjektov sociálnej ekonomiky	Trieda SNP 1504/27, 974 01 B. Bystrica +421 905 139 573	Strešná organizácia pre sociálne podniky
Aliancia sociálnej ekonomiky na Slovensku	Čiermy chodník 29/1, 831 07 Bratislava kancelaria@ases-slovensko.sk	Strešná organizácia pre sociálne podniky
Sociálni inovátori	Zrúnskeho 1205 / 9, Bratislava 811 03 +421 948 833 057 flexipraca@flexipraca.sk	Poskytovatelia poradenstva v oblasti sociálneho podnikania
Nezisková organizácia EPIC	Panenská 29, 811 03 Bratislava +421259104280 info@epic-org.eu	Poskytovatelia poradenstva v oblasti sociálneho podnikania

Green Foundation	Búdková cesta 22, 811 04 Bratislava info@greenfoundation.eu	Poskytovatelia poradenstva a vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania
Impact Hub Bratislava	Hviezdoslavovo námestie 20 811 02 Bratislava +421 903 429 944 members@impacthub.sk	Poskytovatelia poradenstva a vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania
Nadácia Provida	Strážna 11, 831 01 Bratislava info@provida.sk	Poskytovatelia poradenstva a vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania
NESsT (Non-profit Enterprise and Self-Sustainability Team)	NESsT Hungary József körút 69 fszt.1 1085 Budapest, Hungary	Poskytovatelia poradenstva a vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici (Ekonomická fakulta, Pedagogická fakulta)	Tajovského 10 975 90 Banská Bystrica + 42148 /446 2311 maria.murraysvidronova@umb.sk	Univerzitné vzdelávanie a výskum v oblasti sociálnej ekonomiky
Ekonomická univerzita v Bratislave (Národohospodárska fakulta)	Dolnozemska cesta 1 852 35 Bratislava +421 2 6729 1221 eva.pongracz@euba.sk	Univerzitné vzdelávanie a výskum v oblasti sociálnej ekonomiky
Komenského univerzita v Bratislave (Filozofická fakulta)	Gondova ulica 2 811 02 Bratislava 1 +421 2 9013 1111	Univerzitné vzdelávanie a výskum v oblasti sociálnej ekonomiky
Slovenská sporiteľňa, a.s.	Slovenská sporiteľňa, a. s. Tomášikova 48, 832 37 Bratislava +421 904 998 181 vlasicova.jana@slsp.sk	Súkromná banka poskytujúca finančnú podporu, vzdelávanie a poradenstvo pre sociálne podniky

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analýzy dostupných dokumentov a rozhovorov s expertmi počas tvorby správy

5. SWOT analýza

Tabuľka 4: SWOT analýza

Interné faktory	
Silné stránky	Slabé stránky
Existencia komplexnej legislatívy	Investičná pomoc pre sociálne podniky stále nie je prístupná a nie všetky finančné nástroje pre podporu sociálneho podnikania sú využívané v praxi
Snaha tvoriť ucelený ekosystém pre sociálne podniky a zvyšujúca sa podpora pre lokálne sociálne podniky	Časová a administratívna náročnosť verejného obstarávania
Existencia nových finančných nástrojov pre sociálne podniky, ktoré sú oprávnené čerpať túto podporu	Úzke vnímanie sociálneho podnikania ako WISE
Pokroky v kultúre zapájania zamestnancov do tvorby rozhodnutí týkajúcich sa sociálnych podnikov	Nedostatočné povedomie a informovanosť o sociálnom podnikaní, vrátane nedostatočných vedomostí o legislatíve
Existencia regionálnych centier sociálnej ekonomiky	Nedostatočná pripravenosť potenciálnych sociálnych podnikov a ich vysoká závislosť na grantovom financovaní
Externé faktory	
Príležitosti	Ohrozenia
Podstatná a stála potreba sociálnych služieb (starnutie populácie) a vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, najmä v marginalizovaných komunitách	Významná závislosť sociálnych podnikov na externom ekonomickom prostredí
Podpora z Európskej komisie a posilňovanie postavenia sociálneho podnikania v národných programoch	Veľké regionálne rozdiely
Sociálne zodpovedné verejné obstarávanie a viaczdrojové financovanie sociálnych podnikov (napr. dary, dotácie, granty)	Ťažkosti v stabilizovaní sociálnych podnikov (finančná a personálna udržateľnosť)
Medzisektorová spolupráca a zvyšujúci sa záujem regionálnej a miestnej samosprávy	Nedostatok porozumenia a povedomia o sociálnom podnikaní, vrátane kontroverzných a negatívnych konotácií termínu „sociálny podnik“
Výzvy spojené s koronakrízou	Politické cykly - zmena postojov vlády vo vzťahu k sociálnemu podnikaniu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Slovak Business Agency, 2019.

6. Analýzy regionálnych politík v kontexte sociálneho podnikania z pohľadu cezhraničnej spolupráce

6.1. Právny rámec

Základom legislatívy sociálneho podnikania je komplexný zákon č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Hlavným cieľom prijatého zákona je právna regulácia sektoru sociálnej ekonomiky a vytvorenie vhodných podmienok pre vznik spoločensky akceptovateľného systému podpory, ktorý je zároveň plne v súlade s podmienkami štátnej pomoci. Nedávne prijatie tohto zákona má za následok, že zatiaľ nebola potrebná samostatná národná stratégia rozvoja sociálneho podnikania. Na národnej úrovni existuje niekoľko dokumentov, ktoré sa zmieňujú o sociálnom podnikaní, ale zameriavajú sa najmä na úlohu sociálnych podnikov ako nástroja zvyšovania zamestnanosti (čo je v súlade s OP ĽZ, pozri Úvod). Medzi tieto dokumenty patrí napríklad *Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe*, ktorá zahŕňa podporu inovatívnych programov zameraných na zvyšovanie zamestnanosti (najmä v marginalizovaných rómskych komunitách) na miestnej úrovni, a to prostredníctvom sociálnych a obecných podnikov.²⁵ Ďalej je tu *Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020*, ktorá obsahuje kapitolu o rozvoji sociálnej ekonomiky ako inovatívneho nástroja na podporu regionálneho a miestneho zamestnávania. Kapitola sa zaoberá rozvojom sociálnej ekonomiky prostredníctvom verejnej podpory v oblasti legislatívy, financií a infraštruktúry.²⁶ *Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v Slovenskej republike* medzi hlavnými cieľmi uvádza „podporiť vytváranie sociálnych podnikov vrátane fungujúceho prostredia pre ich spúšťanie a prevádzku, ktoré môžu byť kľúčovým zdrojom pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných.“ Akčný plán zahŕňa aj rozvoj sociálnych podnikov a iniciatív, ktoré sociálne podnikanie podporujú.²⁷ Niektoré iniciatívy už prebehli, napríklad sa otvorili regionálne centrá sociálnej ekonomiky a spustil sa Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky, ktorý čiastočne funguje ako akčný plán rozvoja sociálneho podnikania.

BBSK na krajskej úrovni prijal sociálne podniky ako nástroj regionálneho rozvoja a pod značkou Dobrý kraj ich vzniklo hneď niekoľko:

- [Rozvojová agentúra BBSK, n.o.](#)
- [Rozvojové služby BBSK](#) – registrovaný sociálny podnik.
- [Agentúra práce BBSK, n.o.](#)
- [Agro – drevinový ekosystém BBSK, s.r.o.](#) – registrovaný sociálny podnik.

[Dobrý kraj](#) pomáha vzájomne zosieťovať uvedené subjekty s ďalšími sociálnymi podnikmi a budovať tak vlastný reťazec dopytu a ponuky s cieľom podporiť udržateľnosť prevádzok.

²⁵ Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe

²⁶ Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020

²⁷ Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v Slovenskej republike

Na podporu sociálneho podnikania zároveň existuje viacero stimulov. Zákon o službách zamestnanosti síce umožňuje dva druhy finančnej podpory, ale iba pre integračné sociálne podniky. Takzvaný umiestňovací príspevok má motivovať integračný sociálny podnik, aby svojmu znevýhodnenému zamestnancovi poskytol alebo pomohol nájsť si „bežné“ zamestnanie v podniku, ktorý nie je podnikom pracovnej integrácie. Druhým typom je kompenzačný príspevok, ktorý má v integračných podnikoch podporiť zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb. Tento príspevok možno použiť na uhradenie nákladov spojených so zamestnávaním zraniteľných osôb alebo zdravotne znevýhodnených osôb ako aj nákladov na pomoc zamestnaným znevýhodneným osobám.

Podľa zákona o SEaSP možno podnik podporiť aj investíciou alebo prípravou investičného projektu (vrátane poradenstva). Investičná pomoc má taktiež viacero foriem, napríklad finančné nástroje (návrtné a nenávrtné alebo ich kombinácia), granty pre registrované sociálne podniky, predaj nehnuteľností za nižšiu cenu, ako je ich všeobecná hodnota, prenajímanie nehnuteľností za nižšiu cenu, ako uvádza znalecký posudok, ale aj úľavy na dani z príjmu.

Novela zákona č. 343/2015 o verejnom obstarávaní upravuje sociálne zodpovedné verejné obstarávanie, ktoré umožňuje prideliť podlimitné zákazky priamo registrovaným sociálnym podnikom. S účinnosťou od 1. januára 2020 existuje aj systém kvót: každý zmluvný úrad, ktorý v rámci verejného obstarávania uzatvára viac ako 10 zmlúv ročne, musí brať aspoň v 6 % prípadov do úvahy aj sociálne aspekty obstarávania. Podmienky a metodické usmernenia úspešnej implementácie tejto povinnosti sa ešte stále upresňujú.

Ďalšou formou stimulov sú servisné poukážky, ktoré sú vydávané Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR) a možno nimi platiť za služby poskytované registrovanými sociálnymi podnikmi. Hodnota servisnej poukážky je 10 eur a zahŕňa práce v domácnosti a záhrade, ale reálny rozsah služieb určuje cenová politika daného sociálneho podniku.

V súlade so zákonom SEaSP registrované sociálne podniky môžu získať zmluvu s cieľom naplniť povinný počet zamestnancov so zdravotným znevýhodnením. Podľa zákona o službách zamestnanosti je zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako 20 zamestnancov, povinný zamestnávať aj ľudí so zdravotným znevýhodnením. Ak zamestnávateľ túto podmienku nesplní, buď musí štátu zaplatiť pokutu, alebo si zazmluvniť spoluprácu s chránenou dielňou alebo registrovaným sociálnym podnikom. Táto možnosť však platí len pre integračné sociálne podniky zamestnávajúce znevýhodnené osoby. Zákon o SEaSP taktiež umožňuje znížiť DPH na tovar a služby poskytované registrovaným sociálnym podnikom na 10 %.²⁸

S cieľom zvýšiť povedomie a ponúknuť informácie o sociálnom podnikaní vzniklo viacero iniciatív, napr. [Akadémia sociálnej ekonomiky](#), ktorú zriadili nadácia Green Foundation a Slovenská sporiteľňa. Akadémia sa snaží búrať hranice medzi podnikaním a spoločenským prospechom, čím posilňuje kapacitu sektora sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania. Implementačná agentúra MPSVaR (IA MPSVaR) riadi národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky, ktorý je financovaný z ESF. V rámci projektu je prevádzkovaný portál

²⁸ Európska komisia, 2020

socialnaekonomika.sk, kde možno nájsť správy, vzdelávanie a ďalšie informácie o sociálnom podnikaní a sociálnej ekonomike.

Existujú tiež ocenenia sociálnych podnikov, ako napríklad Cena SozialMarie za sociálne inovácie alebo Roma Spirit, ktorá sa špecializuje na sociálne podniky s pozitívnym dopadom na marginalizované rómske komunity. Špeciálnym typom ocenení je ocenenie startupov, na Slovensku existuje niekoľko iniciatív, ktoré pomáhajú pri zakladaní sociálnych startupov a organizujú udeľovania cien, napríklad Impact Hub Bratislava alebo Rozbehní sa (Uni2010, občianske združenie). Uni2010 má tiež iniciatívu „Rozbehní sa a zostaň v kraji“, na ktorej spolupracuje s Rozvojovou agentúrou BBSK s cieľom motivovať študentov stredných škôl, aby vyskúšali svoje podnikateľské nápady, najlepšie nápady so sociálnym dosahom.

Tabuľka 5: Normatívne akty na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ktoré upravujú sociálne podnikanie

Národná úroveň
1. Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
2. Operačný program Ľudské zdroje
3. Zákon č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
4. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení vznp. (obec podľa § 4 ods. 3 písm. 1) zákona o obecnom zriadení podľa osobitných predpisov zriaďuje, ruší a kontroluje svoje rozpočtové a príspevkové organizácie, iné právnické osoby a zariadenia. Ďalšími právnickými osobami môžu byť podniky, osobitná kategória je obecný sociálny podnik)
5. Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní vznp. (spoločensky zodpovedné verejné obstarávanie umožňuje priame zadanie podlimitnej zákazky registrovanému sociálnemu podniku)
6. Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti vznp. (upravuje podniky pracovnej integrácie vrátane registrovaných sociálnych podnikov)
Regionálna úroveň
1. Akčný plán pre Gemer
2. Programové priority pre Dobrý kraj (priority Banskobystrického samosprávneho kraja, kapitola 4 sa venuje sociálnej ekonomike a dlhodobej nezamestnanosti)
Miestna úroveň
1. Akčné plány rozvoja najmenej rozvinutých okresov (na základe zákona č. 226/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov každý takýto okres pripravuje plán rozvoja, v BBSK je 5 takýchto okresov: Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš)

Zdroj: vlastné spracovanie

6.2. Analýza navrhovaného nástroja na podporu sociálneho podnikania

Na Slovensku je hlavným nástrojom BRESE projektu Operačný program Ľudské zdroje, ktorý je rozdelený do týchto prioritných osí: 1) Vzdelávanie; 2) Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí; 3) Zamestnanosť; 4) Sociálne začlenenie; 5) Integrácia marginalizovaných rómskych komunít; 6) Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít. Celková alokácia financií pre OP ĽZ je 2 642 493 632 €. Do 31.5.2020 bola kontrahovaná suma 1 934 518 813 €. Strategickým prínosom OP ĽZ je pozitívny sociálny vplyv zabezpečovaný poskytovaním služieb alebo tovarov zraniteľným, marginalizovaným, znevýhodneným alebo vylúčeným osobám tak, aby výsledkom bolo zvýšenie ich zamestnanosti a dosiahnutie ich sociálneho začlenenia. Dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu je prepojené na vytváranie priaznivého prostredia na podporu sociálneho podnikania v rámci sociálnej ekonomiky a sociálnych inovácií. Jednou z hlavných výziev dosahovania udržateľného ekonomického rastu na Slovensku je vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti a sociálna inklúzia marginalizovaných skupín. Preto je v OP ĽZ silné zameranie na nástroje zvyšujúce zamestnanosť marginalizovaných skupín a podporujúce sociálnu inklúziu vylúčených skupín s hlavným zameraním na marginalizované rómske komunity. Za takýto nástroj je považované aj sociálne podnikanie a podpora integračných sociálnych podnikov.

V rámci Operačného programu Ľudské zdroje v programovom období 2014 - 2020 realizuje Implementačná agentúra MPSVR SR národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky. Cieľom projektu je vytvorenie a pilotné overovanie fungovania systému podpory rozvoja sociálnej ekonomiky v SR, ktorý je popísaný v zákone o SEaSP. V nadväznosti na vytýčené ciele je na Slovensku vytváraná podporná infraštruktúra pre sociálnu ekonomiku vrátane vytvárania regionálnych centier sociálnej ekonomiky. Dôležitou súčasťou projektu je mediálna kampaň, zameraná na osvetu a sociálny rozmer v podnikaní.²⁹

Od júna 2019 je v rámci OP ĽZ implementovaný národný projekt „Podpora integračných sociálnych podnikov“. V rámci tohto projektu sú poskytované umiestňovanie a vyrovnávacie príspevky sociálnym podnikom pracovnej integrácie. Podpora je poskytovaná podľa Zákona o službách zamestnanosti. Prijímateľom projektu je Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR a administráciu zabezpečujú miestne úrady práce, sociálnych vecí a rodiny.

Od marca 2020 by sa mal v rámci Operačného programu Ľudské zdroje realizovať Národný projekt Investičná pomoc pre sociálne podniky – nenávratná zložka. Cieľom tohto projektu je pilotné overenie funkčnosti nastaveného systému investičnej podpory registrovaným sociálnym podnikom (RSP). Podpora RSP v zmysle zákona o SEaSP sa môže poskytnúť formou povinnej kombinácie návratnej pomoci (finančného nástroja, resp. komerčného úveru) prostredníctvom finančnej inštitúcie a nenávratnej pomoci - nenávratného finančného príspevku (NFP). Prostredníctvom tohto národného projektu bude Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

²⁹ <https://socialnaekonomika.sk/>

poskytovať NFP tým RSP, ktorým bol prvotne poskytnutý úver podľa schváleného investičného zámeru. Projekt však doposiaľ (máj 2020) nebol reálne spustený.

Dopytovo orientované výzvy zamerané na podporu sociálneho podnikania neboli v programovom období 2013 – 2020 doposiaľ realizované. V rámci prioritnej osi 6: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít je plánovaná aj výzva na podporu sociálnych podnikov v marginalizovaných rómskych komunitách, táto ale ešte nebola vyhlásená.

Operačný program Ľudské zdroje nastavením svojich priorit je ideálnym nástrojom na podporu sociálneho podnikania. Podľa expertov aj existujúcich správ o sociálnom podnikaní na Slovensku je podpora z EÚ zdrojov dôležitým zdrojom financovania sociálneho podnikania na Slovensku. Je to zároveň kľúčový zdroj finančného pokrytia nástrojov predstavených v rámci zákona o SEaSP. Na Slovensku je však čerpanie tejto pomoci pre mnohé sociálne podniky nereálne a to z viacerých dôvodov. Hlavné prekážky sú požadované spolufinancovanie a nadmerne byrokratický a administratívne náročný systém, na ktorý mnohé subjekty sociálnej ekonomiky nemajú kapacity. Ďalej sú to zlé skúsenosti mnohých organizácií s čerpaním fondov. Z hľadiska perspektív by bolo potrebné zjednodušiť systém čerpania týchto financií v ďalšom období, najmä zjednodušiť administráciu pri čerpaní fondov, dosiahnuť urýchlenie platieb a väčšiu transparentnosť výziev.

7. Výsledky rozhovorov s kľúčovými aktérmi v oblasti sociálneho podnikania

Za účelom vypracovania analýzy stavu sociálneho podnikania na Slovensku sme pripravili databázu expertov pôsobiacich v rôznych sektoroch spoločnosti. Oslovili sme 10 ľudí z tejto databázy, na našu výzvu reagovalo 8. Respondentom sme dopredu zaslali otázky a následne sme s nimi cez aplikáciu Zoom alebo telefonicky zrealizovali rozhovory. Rozhovor trval od 30 do 70 minút. Všetky rozhovory sme so súhlasom expertov nahrávali. Vo vzorke expertov je rodovo vyvážené zastúpenie mužov (4) a žien (4) a sú v nej odborníci pôsobiaci na akademickej pôde, vo verejnej správe, v podporných štruktúrach pre rozvoj sociálneho podnikania aj v oblasti prevádzky samotných sociálnych podnikov. Prehľad organizácií, v ktorých experti pôsobia, je uvedený v tabuľke 6. Kvôli anonymizácii údajov neuvádzame ich mená.

Tabuľka 6: Informácie o odborníkoch, s ktorými boli realizované rozhovory

Názov organizácie, pozícia experta	Trilobit, o.z., expert na sociálne podnikanie
Webstránka	https://3lobit.sk/
Adresa	Račianska 75, 831 02 Bratislava

Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421 949 788 452 info@3lobit.sk
Typ kľúčového aktéra	Mimovládna nezisková organizácia
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Sociálny podnikateľ

Názov organizácie, pozícia experta	Rozvojová agentúra BBSK, expert, špecialista na sociálnu ekonomiku
Webstránka	https://rabbsk.dobrykraj.sk/
Adresa	Námestie SNP 1/A, 974 01 Banská Bystrica
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421 48 432 57 51 info@dobrykraj.sk
Typ kľúčového aktéra	Mimovládna nezisková organizácia prepojená na regionálnu samosprávu
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Podpora pre rozvoj sociálneho podnikania v BBSK

Názov organizácie, pozícia experta	Sociálni inovátori, špecialista na sociálnu ekonomiku
Webstránka	https://www.socialniinovatori.sk/
Adresa	Zrínskeho 1205 / 9, Bratislava 811 03
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421-948-833-057 flexipraca@flexipraca.sk
Typ kľúčového aktéra	Súkromný
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Poradenstvo a asistencia pri rozvoji sociálneho podnikania

Názov organizácie, pozícia experta	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Oddelenie sociálnej ekonomiky, riaditeľka oddelenia
Webstránka	https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/kontakt.html
Adresa	Špitálska 4,6,8, 816 43 Bratislava
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421 2 2046 1258 ingrid.ujvariova@employment.gov.sk
Typ kľúčového aktéra	Verejný, štátna inštitúcia

Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Registrácia sociálnych podnikov, implementácia Zákona o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní do praxe
--	--

Názov organizácie, pozícia experta	Regionálne centrum sociálnej ekonomiky, Banská Bystrica, vedúci centra
Webstránka	https://socialnaekonomika.sk/regionalne-centra-se/regionalne-centrum-banska-bystrica/
Adresa	Janka Kráľa 2, 974 01 Banská Bystrica
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421 915 916 169 jan.balaz@ia.gov.sk
Typ kľúčového aktéra	Verejný
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Poradenstvo v oblasti rozvoja sociálneho podnikania

Názov organizácie, pozícia experta	Ekonomická univerzita v Bratislave
Webstránka	https://nhf.euba.sk
Adresa	Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421 - 2 - 6729 1221 eva.pongracz@euba.sk
Typ kľúčového aktéra	Univerzita
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Rozvoj teórie a vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania

Názov organizácie, pozícia experta	Podnik medzitrhu práce, Šanca pre všetkých n.o., BB. (registrovaný sociálny podnik založený miestnou samosprávou)
Webstránka	http://pmpbb.eu/
Adresa	Magurská 16, 974 11 Banská Bystrica
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	+421918 741 030 filipova.maja@gmail.com
Typ kľúčového aktéra	Mimovládna nezisková organizácia prepojená na miestnu samosprávu
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Poradenstvo v oblasti sociálneho podnikania

Názov organizácie, pozícia experta	Nezisková organizácia EPIC
Webstránka	https://epic-org.eu/
Adresa	Panenská 29, 811 03 Bratislava
Kontaktné informácie (E-mail, telefón)	0421259104280 info@epic-org.eu
Typ kľúčového aktéra	Mimovládna organizácia
Zameranie (vzťah k sociálnemu podnikaniu)	Podpora sociálneho podnikania

Pohľad expertov na súčasný stav sociálneho podnikania

Oslovení experti spájali sociálne podnikanie na Slovensku najmä s užším vymedzením sociálnych podnikov, t. j. v spojení s aktuálnou legislatívnou úpravou zahrnutou v zákone o SEaSP. Niektorí z nich vnímali aj širšie aspekty sociálnej ekonomiky a dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu aj inými subjektmi ekonomiky, ale toto vnímanie bolo skôr okrajové a primárne sa zameriavali na hodnotenie situácie v súvislosti so sociálnymi podnikmi vymedzenými predmetnou právnou úpravou. Podľa vyjadrenia jednej z expertiek „*v súčasnosti sa ujal koncept sociálnych podnikov vo väzbe na sociálne podniky pracovnej integrácie*“, t. j. ako nástroj riešenia otázok zamestnanosti, čo súvisí s najpálčivejším problémom regiónov, ktorým je nezamestnanosť. „*Ešte sme sa neposunuli v koncepte sociálnej ekonomiky tak, aby sme začali riešiť dosahovanie pozitívneho sociálneho dopadu cez poskytovanie služieb alebo tovarov pre skupiny osôb v komunite.*“ Experti hodnotili súčasný stav sociálneho podnikania na Slovensku ako v začiatkoch, nevnímajú sociálne podnikanie na Slovensku ako etablované. Rozvoj sociálneho podnikania spájalo viacero expertov s „*bojom*“ a „*dlhodobou prácou na ďalšie obdobie*“. Imidž sociálneho podnikania je na Slovensku stále v začiatkoch, nie je ešte „*vžitý*“ úplne. Z pohľadu podnikateľských subjektov, je to skôr vnímané ako „*záťaž*“, nie ako „*česť, že robím spoločensky prospešnú prácu*“. Experti vnímajú regionálne rozdiely na Slovensku v oblasti rozvoja sociálneho podnikania. Zvýšený vznik sociálnych podnikov vnímajú najmä v spojení s menej rozvinutými regiónmi, kde je vyššia miera nezamestnanosti, menej pracovných príležitostí.

Pozitívne aspekty v rozvoji sociálneho podnikania na Slovensku z pohľadu expertov

Ako pozitívnu v sociálnom podnikaní na Slovensku experti vnímali najmä aktuálnu legislatívnu úpravu, t.j. prijatie zákona o SEaSP v roku 2018. Zákon považujú za akýsi „*medzník vo vývoji sociálneho podnikania*“. Legislatívu vnímajú ako komplexnú a na veľmi dobrej úrovni. Pozitívne je hodnotený [národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky](#), v rámci ktorého vznikli v regiónoch poradenské centrá poskytujúce poradenstvo subjektom sociálnej ekonomiky zadarmo. Ďalším pozitívom vnímaným expertmi je vzdelávanie v tejto oblasti na univerzitnej

pôde a tvorba teoretickej základne pre rozvoj sociálneho podnikania. Ako pozitívne hodnotia experti aj skutočnosť, že sociálna ekonomika sa objavuje aj v novom programovom vyhlásení vlády.

Hlavné problémy a výzvy a oblasti sociálneho podnikania z pohľadu expertov

Expertí vnímajú, že finančné nástroje sú síce vytvorené, ale nie sú dostatočne implementované v praxi. Mnohé nástroje sú nedotiahnuté, napríklad servisné poukážky (zaradené v schéme de minimis, ktorá sa rýchlo vyčerpá), daňové úľavy a systém nie je úplne funkčný. Chýbajú investičné nástroje na rozvoj sociálneho podnikania: investičná pomoc je pripravená, ale nie je ešte implementovaná v praxi. Z pohľadu expertov chýbajú ľudské kapacity v oblasti sociálneho podnikania – ľudia, ktorí by rozumeli sociálnemu podnikaniu a vedeli ho podporiť, propagovať a rozvíjať, ale v niektorých prípadoch aj ľudia, ktorí by boli ochotní v sociálnych podnikoch pracovať. V tomto kontexte absentuje komplexné vzdelávanie v oblasti sociálneho podnikania a táto sféra je len v začiatkoch. Expertí vnímajú nedostatočnú informovanosť ľudí v tejto oblasti. Nedostatočné je pochopenie toho, čo je sociálna ekonomika a to na strane podnikateľov, ale aj subjektov verejnej správy – ministerstiev, regionálnej a miestnej samosprávy. Rezonujú aj negatívne konotácie z roku 2008 spojené so sociálnym podnikaním. Ľudia stále nevedia, čo je to sociálne podnikanie. Expertom chýba marketing v tejto oblasti, ktorý by mal robiť v tejto oblasti štát. Ďalšou výzvou je medzirezortná komunikácia. Ministerstvá (okrem Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny) nereflektujú zákon o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní vo svojich sektorových politikách.

Perspektívy v oblasti sociálneho podnikania z pohľadu expertov

Expertí vnímajú ako kľúčových hráčov v rozvoji sociálneho podnikania miestnu a regionálnu samosprávu. Samospráva je zodpovedná za zabezpečenie a poskytovanie mnohých tovarov a služieb a sociálne podnikanie je tiež považované za nástroj znižovania dlhodobej nezamestnanosti. Ako dôležitých hráčov v rozvoji sociálneho podnikania vnímajú poradenské centrá na regionálnej úrovni, ale úlohu môžu zohrávať aj iné subjekty (mimovládne organizácie). Ako významný nástroj vnímajú expertí v budúcnosti investičnú pomoc pri rozvoji sociálnych podnikov, t. j. materiálno-technické a technologické zabezpečenie sociálnych podnikov a zákazky pre sociálne podniky od subjektov verejnej správy (pozitívnym príkladom je BBSK). Ako perspektívne oblasti v sociálnom podnikaní do budúcnosti sú vnímané: poľnohospodárstvo, podpora lokálnej produkcie, potravinovej sebestačnosti, sociálne podniky, ktoré budú poskytovať služby alebo výrobky na lokálnej úrovni, ochrana životného prostredia a rozvoj inovácií. Viacero expertov zmienilo aj chránené dielne a pracoviská, pričom vidia výzvu v tom, aby chránené dielne boli „preklopené“ na sociálne podniky, čo sa aj v praxi v niektorých prípadoch deje. Expertí zdôrazňovali potrebu založenia strešnej organizácie v oblasti sociálneho podnikania, ktorá by obhajovala záujmy sociálnych podnikateľov. Prvá strešná organizácia bola založená v decembri 2019 (v čase realizácie rozhovorov s expertmi)

a druhá krátko potom (apríl 2020). Pre rozvoj sociálneho podnikania v budúcnosti vnímajú experti za dôležité, aby ľudia pochopili sociálnu ekonomiku a sociálne podnikanie a pochopili ho správne.

Cezhraničná spolupráca v oblasti sociálneho podnikania z pohľadu expertov

Projekty cezhraničnej spolupráce vnímajú experti primárne v súvislosti s prenosom skúseností. Výhodou sú podobné problémy, geografická blízkosť – niektoré skúsenosti sú ľahšie prenositeľné. V oblasti cezhraničnej spolupráce v rámci konkrétnych sociálnych podnikov identifikovali možnosti rozvoja (napríklad v oblasti poľnohospodárstva), ale na druhej strane ako bariéry vnímajú odlišnú legislatívu a rozdielnu menu (CZK, PLN, HUF, UAH) a pod.

8. Identifikácia a analýza príkladov dobrej praxe

Tabuľka 7: Príklady dobrej praxe

Všeobecné informácie o príklade dobrej praxe	
Názov príkladu dobrej praxe	Včelí kRaj
Organizácia	Občianske združenie kRaj (nie je registrovaný sociálny podnik) Zavada 89, 991 21 Zavada, Banskobystrický kraj
Opis	
Krátka sumarizácia príkladu dobrej praxe	<p>Občianske združenie kRaj bolo založené v roku 2007. Iniciatíva „BEEsiness“, ktorá má charakter sociálneho podniku, začala v roku 2013, a to vďaka podpore Nadácie Ekopolis a nórskeho partner Bybi.</p> <p>Tento podnik sa medzi ľuďmi snaží opäť spopularizovať včelárstvo a vzdelávať širokú verejnosť o problematike opelovania krajiny, aby ľudia pochopili, aké je to pre nich dôležité. V okrese Poltár bolo v minulosti veľa včelínov, ale škodcovia ich počet radikálne znížili. Dnes tradičné včelárstvo vymiera, pričom v tomto regióne je v rámci Slovenska najmenej včelínov a včelárov a zároveň je tu najvyššia miera nezamestnanosti. Podnik preto oživuje tradíciu včelárstva a zvyšuje povedomie širokej verejnosti o opelovaní, pričom vytvára v tejto oblasti pracovné miesta pre dlhodobo nezamestnaných, najmä z marginalizovaných skupín. V roku 2019 organizácia spustila ďalší projekt – „Voštinári“. V starej sklárni otvorila dielňu, kde prebiehajú kurzy spracovania vosku pre dlhodobo nezamestnaných. Vosk sa vykupuje od malých miestnych včelárov. S touto iniciatívou sa organizácia chce stať registrovaným sociálnym podnikom.</p>
Potrebné zdroje	Projekt BEEsiness bol na začiatku podporený sumou 59 492 € v rámci programu Aktívne občianstvo a inklúzia z EHP fondu, a to v rámci konzorcia, ktoré viedla Nadácia Ekopolis v spolupráci s Nadáciou pre deti Slovenska a SOCIA – Nadáciou na podporu sociálnych zmien. „Aktívne občianstvo a inklúzia“ bola dotačná schéma na podporu aktivít mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa participatívnou demokraciou, odstraňovaním sociálnych nerovnosti, chudoby a

	<p>vylúčeniami, podporujúcimi deti a mládež, zaoberajúcimi sa ochranou prírody a poskytovaním podpory a základných sociálnych služieb.</p> <p>Dnes už projekt aj organizácia fungujú nezávisle od grantov a financujú sa vlastnými aktivitami vrátane predaja medových výrobkov a organizovaním včelárskych kurzov a kurzov pre školy aj verejnosť.</p> <p>Organizácia nezverejňuje výročné správy a potrebné údaje o príjmoch a počte zamestnancov do termínu odovzdania analýzy nedodali.</p>
Časové rozpätie (od - do)	2013 – doteraz
Dôkaz úspechu (dosiahnuté výsledky)	<p>Pozitívny sociálny vplyv bol dosiahnutý vytvorením nových pracovných miest v oblasti včelárstva v regióne, najmä pre ľudí z marginalizovaných komunít. Projekt popularizuje včelárstvo medzi žiakmi, študentmi aj učiteľmi.</p> <p>Najdôležitejšie výsledky od začiatku spustenia projektu: založilo sa 20 nových včelínov; v rámci projektu bolo vyškolených 40 nových včelárov (najmä Rómov, osôb s mentálnym postihnutím a nezamestnaných žien); 1 400 žiakov a študentov sa zúčastnilo zážitkového programu; 720 ľudí sa zúčastnilo zážitkových dielní alebo firemných teambuildingových podujatí.</p>
Potenciál pre učenie sa alebo prenos poznatkov	<p>Podnik realizuje školenia, ponúka základné vybavenie a pomoc včelárom na rôznych úrovniach zručnosti (od začiatočníkov po profesionálov), distribuuje vlastné včelie výrobky (med, vosk, úle, atď.) a vykupuje vosk od miestnych včelárov. Všetky aktivity sa strategicky sústreďujú do regiónu s najvyššou nezamestnanosťou (14,42 %, pričom v apríli 2020 bol národný priemer na úrovni 7,43 %). Významným prínosom je aktivizovanie ľudí z regiónu, vytváranie neformálnych sietí, ale aj kultivácia krajiny. Projekt navyše popularizuje včelárstvo medzi žiakmi, študentmi aj učiteľmi, čím napĺňa svoj cieľ zvyšovať povedomie obyvateľstva o dôležitosti včelárstva. Aktivity podniku riešia sociálne, ekonomické aj environmentálne problémy zároveň.</p>
Ďalšie informácie	https://kraj.sk/nas-pribeh/ a https://www.vostinari.sk/

Všeobecné informácie o príklade dobrej praxe	
Názov príkladu dobrej praxe	Rozvojové služby BBSK
Organizácia	Rozvojové služby BBSK s.r.o. (registrovaný sociálny podnik) Lichardova 1, 977 01 Brezno, Banskobystrický región
Opis	
Krátka sumarizácia príkladu dobrej praxe	<p>Rozvojové služby BBSK s.r.o je prvý krajský stavebný sociálny podnik v Brezne, ktorého 100 %-ným vlastníkom je samotný Banskobystrický kraj.</p> <p>Rozvojové služby BBSK s.r.o je podnikom pracovnej integrácie. Pomáha znižovať nezamestnanosť v regióne BBSK a to vykonávaním stavebnej činnosti prevažne v regióne Banskobystrického samosprávneho kraja na objektoch a majetku vo vlastníctve alebo v správe Banskobystrického samosprávneho kraja.. Predmetom činnosti organizácie je poskytovanie spoločensky prospešných služieb, prípravné práce k realizácii stavby, stavebná činnosť, uskutočňovanie stavieb a ich zmien, dokončovacie stavebné práce pri realizácii exteriérov a interiérov, inžinierska činnosť, stavebné oceňovanie, projektovanie a konštruovanie, poskytovanie služieb na podporu cestovného ruchu.</p>
Potrebné zdroje	Zdroje potrebné na založenie podniku vo výške 30 000 € tvorilo základné imanie, ktoré v celej výške vložil BBSK. Momentálne je podnik financovaný cez komerčnú

	<i>činnosť - poskytovanie služieb v oblasti stavebníctva, a to prostredníctvom 33 zamestnancov. Ročný rozpočet bol 673 927 €, príjmy z celkovej činnosti tvorili 648 924 € v roku 2019.</i>
Časové rozpätie (od - do)	2019 – doteraz
Dôkaz úspechu (dosiahnuté výsledky)	<i>Pozitívny sociálny vplyv je dosahovaný zamestnávaním ohrozených skupín akými sú znevýhodnené alebo zraniteľné osoby, čím podnik napomáha inklúzii a zabraňuje marginalizácii. Doteraz vykonali rekonštrukcie a opravy na 5 verejných budovách v hodnote cca 4 mil. €. Taktiež poskytujú subdodávky pre viaceré veľké spoločnosti na národnej úrovni.</i>
Potenciál pre učenie sa alebo prenos poznatkov	<i>Rozvojové služby BBSK s.r.o rieši nedostatok príležitostí zamestnať sa pre dlhodobo nezamestnaných ľudí s málo rozvinutými zručnosťami v regióne a zároveň pokrýva medzeru na stavebnom trhu. Rozvojové služby BBSK s.r.o tak neimplementujú neoprávnenú štátnu pomoc, neovplyvňujú trh a existencia tohto podniku neohrozuje pôsobenie miestnych podnikov v stavebníctve. Rozvojové služby BBSK s.r.o zveľaďujú krajský majetok a vytvorený zisk investujú späť v regióne BBSK do sociálnej ekonomiky, alebo ďalších rozvojových projektov. Nezávislosť v rozhodovaní je dosiahnutá nezávislým manažmentom ako aj Dozornou radou. Podnik tak môže byť inšpiráciou pre iné regiónálne samosprávy Slovenska, prípadne regiónálne samosprávy iných krajín s podobnou socio-ekonomickou situáciou.</i>
Ďalšie informácie	https://www.rozvojoivesluzby.sk/

Všeobecné informácie o príklade dobrej praxe	
Názov príkladu dobrej praxe	<i>V.I.A.C. - Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže zo Slovenska</i>
Organizácia	<i>V.I.A.C. - Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže zo Slovenska, Ústie nad Priehradou 41, 028 01 Trstená, Žilinský kraj (nie je registrovaný sociálny podnik)</i>
Opis	
Krátka sumarizácia príkladu dobrej praxe	<p><i>Občianske združenie V.I.A.C. vzniklo v roku 2011. Jeho činnosť je veľmi bohatá v oblastiach vzdelávania (vrátane environmentálneho vzdelávania), práce s mládežou, rozvoja dobrovoľníctva a solidarity. Venujú sa tiež terénnej práci s rodinami v sociálnej núdzi a na hranici chudoby prostredníctvom ich komunitného centra. Pôsobia v meste na hraniciach s Poľskom a spolupracujú v podobe neformálnych iniciatív s viacerými poľskými mestami. Združenie má viacero medzinárodných projektov, ako napr. Step Further, kde koordinovali mladých dobrovoľníkov s nedostatkom príležitostí – nezamestnaní a so zdravotnými problémami. Ďalším cezhraničným projektom je Meeting point. Ide o trojročné strategické partnerstvo s hlavným cieľom prispieť k uznaniu zručností mladých ľudí nadobudnutých cez dobrovoľníctvo na trhu práce.</i></p> <p><i>Okrem týchto rôznych projektov, združenie tiež prevádzkuje komunitné centrum a kaviareň Sinaj, kde zamestnáva ženy po návrate z materskej dovolenky a mladých ľudí s nedostatkom príležitostí (nezamestnaní a so zdravotnými problémami). V priestoroch ponúkajú možnosť využitia na besedy, prednášky, v knižnici, v ktorej sa dajú knihy vypožičať alebo čítať pohodlne priamo v nej, je aj detský kútik. Druhým podnikateľským prvkom je prevádzka Oravského centra mládeže, ktoré má kapacitu 41 postelí, ktoré sú rozdelené do dvoj, troj a štvorlôžkových izieb. Ubytovaným hosťom je k dispozícii aj možnosť zabezpečenia stravovania.</i></p>

Potrebné zdroje	<i>Občianske združenie V.I.A.C. na rozbeh týchto iniciatív využilo zdroje združenia (dary a príspevky), ako aj dobrovoľnícku prácu. Niektoré časti priestorov boli rekonštruované aj za pomoci zdrojov z projektov ako vedľajší výstup projektov. Tržby za prevádzky Sinaj a Oravské centrum mládeže dosiahli v roku 2018 85 423,45€, dary boli vo výške 6 938,42 € a granty 163 394€. Celkové príjmy boli 550 951,33 €. Združenie má 25 zamestnancov.</i>
Časové rozpätie (od - do)	<i>Oravské centrum mládeže 2011 – doteraz, Sinaj September 2016 - doteraz</i>
Dôkaz úspechu (dosiahnuté výsledky)	<i>Pozitívny sociálny vplyv je dosahovaný zamestnávaním zraniteľných skupín v kaviarni a centre mládeže, ako aj poskytovaním poradenstva a pomoci pre rodiny v núdzi a ďalších klientov. Komunitné centrum Sinaj evidovalo na konci roka 2018 celkovo 701 klientov. V rámci individuálneho poradenstva v priebehu kalendárneho roka poskytli základné poradenstvo 192 klientom, špecializované poradenstvo 33 klientom a pomoc pri ochrane práv a právom chránených záujmov 60 klientom. Dokopy zrealizovali 521 aktivít pre 2297 účastníkov.</i>
Potenciál pre učenie sa alebo prenos poznatkov	<i>Občianske združenie V.I.A.C je modelovým príkladom mimovládnej organizácie, ktorá by sa mohla registrovať ako sociálny podnik. Z hľadiska činnosti vykonáva aktivity, ktoré sú typické pre neziskový sektor, zároveň ich prepája s prvkami charakteristickými pre sociálne podnikanie. Z hľadiska financovania tak má aj komerčný príjem, ktorý v plnej výške reinvestuje na hlavnú činnosť združenia. Združenie V.I.A.C pôsobí v rámci celého regiónu Hornej Oravy a má potenciál byť vzorom pre ďalšie regióny, aby vytvárali združenia na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu zlepšovaním podmienok pre život obyvateľov daného regiónu.</i>
Ďalšie informácie	https://www.ozviac.sk/sinaj

Všeobecné informácie o príklade dobrej praxe	
Názov príkladu dobrej praxe	<i>Obecné služby Raslavice, s.r.o.</i>
Organizácia	<i>Obecné služby Raslavice, s.r.o., Hlavná 154, 086 41 Raslavice, Košický kraj (registrovaný sociálny podnik)</i>
Opis	
Krátka sumarizácia príkladu dobrej praxe	<p><i>Obecné služby Raslavice, s.r.o je podnik so 100 percentnou účasťou obce, ktorého cieľom je podpora stavebnej a poľnohospodárskej činnosti. Okrem stavebnej činnosti a malovýroby sa venujú aj pestovaniu zeleniny. Na ploche asi 11 hektárov pestujú najmä koreňovú zeleninu: mrkvou, petržlenom a zemiakmi zásobujú školskú jedáleň a časť produkcie aj predávajú (tzv. debničkovanie – napr. cez mojzelevoc.sk). Usilujú o BIO zeleninu s čo najmenším využitím chemických prostriedkov. Okopávanie, pletie a zber je vykonávaný ručne za minimálnej účasti mechanizácie. Účelom je zásobovanie miestnej materskej a základnej školy, aby deti konzumovali zdravú, čo najmenej chemicky ošetrovanú zeleninu. Hlavní odberatelia sú Základná škola a Materská škola Raslavice, Obecná vývarovňa Raslavice, reštaurácie a vývarovne v okresoch Bardejov a Prešov, Bardejovské kúpele, sociálne zariadenia v okresoch Bardejov a Prešov, predaj na obecnej tržnici.</i></p> <p><i>Podnik je úspešný aj v získavaní zdrojov z EŠIF, napr. na projekty obce získali 1,2 milióna € z rozpočtu určeného pre zamestnávanie a inklúziu rómskej populácie. Obec má 2 746 obyvateľov, z toho 438 Rómov (16%, obec je zaradená v Atlase rómskych komunit).</i></p>

Potrebné zdroje	<i>Obecný podnik v Raslaviciach vznikol ako konkrétna reakcia samosprávy na riešenie nezamestnanosti v obci, využili pri tom verejné zdroje: príspevky od UPSVaR a projekt Podpora zamestnanosti vo vidieckych oblastiach - Nové nápady pre zvýšenie zamestnanosti vo vidieckych oblastiach Európy - CESTA K SEBESTAČNOSTI. Projekt finančne podporila ACRE – Aliancia konzervatívov a reformistov Európy so sídlom v Bruseli. Momentálne je podnik udržateľný zo zdrojov získaných predajom dopestovanej produkcie. V roku 2018 bol príjem z predaja tovarov a služieb 222 926€.</i>
Časové rozpätie (od - do)	<i>Máj 2015 – doteraz</i>
Dôkaz úspechu (dosiahnuté výsledky)	<i>Hneď počas prvých dvoch rokov existencie (2015 a 2016) zamestnali v obci 64 ľudí, z toho 37 z rómskej komunity, prevažne ide o ľudí z marginalizovaných rómskych komunít. V roku 2015 bolo v obci 270 nezamestnaných, v roku 2019 toto číslo, aj vďaka obecnému sociálnemu podniku, kleslo na 141. Zamestnanci podniku, teda priamo Raslavičania, zarobili za dva roky na mzdách takmer jeden milión eur, peniaze teda ostali v miestnej ekonomike a podporili rozvoj obce. Tí, ktorí sa zamestnali cez obecný podnik, si splatili svoje dlhy, časť z nich sa tak vrátila priamo do obecnej pokladnice, kde dlžili.</i>
Potenciál pre učenie sa alebo prenos poznatkov	<i>V rámci projektu Podpora zamestnanosti vo vidieckych oblastiach sa približne 50 zástupcov samospráv zo Slovenska oboznámilo s modelom obecného podniku Raslavice. Podnik plne využíva miestne zdroje (obecné pozemky) na pestovanie zeleniny, ktorou zásobuje vlastné zariadenia (škôlka, škola, miestne vývarovne a reštaurácie) a navyše poskytuje deťom a dôchodcom kvalitnú zeleninu – používajú miestne produkty čím skracujú dodávateľskú reťaz a zanechávajú minimálnu uhlíkovú stopu. Navyše, odpad spracovávajú na miestnom kompostovisku. Vo svojich aktivitách tak kombinujú princípy cirkulárnej a sociálnej ekonomiky.</i>
Ďalšie informácie	https://www.raslavice.sk/obecnny-podnik/?ftresult=soci%C3%A1lny+podnik

Zdroj: vlastné spracovanie s využitím šablóny „Interreg Europe Good Practice“ dostupnej na:

<https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/>

9. Závbery a odporúčania

Táto správa potvrdzuje, že sociálne podnikanie nemožno ponechať samo na seba, naopak treba ho aktívne podporovať a chrániť pred nežiaducimi vonkajšími vplyvmi pomocou vhodnej politiky a pomáhať mu prekonávať bariéry podporovaním fungovania existujúcich sociálnych podnikov ako aj vzniku nových. Hoci nová legislatíva rozšírila rozsah sociálnych podnikov, sociálne podnikanie je stále vnímané ako podnik pracovnej integrácie, a to najmä preto, akým spôsobom sa rozvíjalo v minulosti. Ide však aj o to, že najjednoduchším merateľným druhom sociálneho vplyvu je počet zamestnancov zo znevýhodnených a zraniteľných skupín. Operačný program Ľudské zdroje sa tiež zameriava v prvom rade na opatrenia zvyšujúce mieru zamestnanosti marginalizovaných skupín a sociálnu inklúziu vylúčených skupín, v prvom rade rómskych komunít.

Pre sociálne podnikanie je charakteristická závislosť od vonkajšieho ekonomického prostredia. Vyplýva to najmä z ekonomického zdravia regiónu, ale súvisí to aj s národným hospodárstvom.

Mnohé sociálne podniky môžu mať problém pre to, že kúpna sila miestneho obyvateľstva v znevýhodnených regiónoch je nízka. Nedostatok finančného kapitálu významne bráni zakladaniu, rozvoju a dlhodobému fungovaniu sociálnych podnikov.

Registrované sociálne podniky pracovno-integračného typu majú k dispozícii podpornú schému, ktorá pomáha financovať pracovné miesta pre znevýhodnených a zraniteľných zamestnancov. Pre sociálne podniky, ktoré nie sú registrované podľa zákona o SEaSP, však môžu byť osobné náklady na zamestnancov kritické. Z hľadiska podpory neregistrovaných sociálnych podnikov sa žiada lepšie prepojiť aktívne pracovné politiky (napr. aktivačné opatrenia).

Noví sociálni podnikatelia do tohto sektora často vstupujú bez príslušného vzdelania a podnikateľských skúseností, čo sa odráža na úrovni ich podnikateľských plánov a modelov, ale aj na riadení, plánovaní, marketingu a komunikácii, písaní grantových žiadostí a príprave projektov. Neorientujú sa v legislatíve upravujúcej fungovanie sociálnych podnikov, nevedia, ako zamestnať znevýhodnených uchádzačov o prácu, nevedia, aké finančné nástroje majú k dispozícii a nevyznajú sa vo verejnom obstarávaní.

Konkrétne pre Slovensko bude výzvou vyrovnáť sa s negatívnymi skúsenosťami s pilotnými sociálnymi podnikmi, ktoré v minulosti u verejnosti vyvolali averziu voči celému konceptu sociálnych podnikov a štátnej podpory. V súčasnosti sú však pravidlá veľmi prísne a vykladajú sa konzervatívne.

Na základe analýzy a komunikácie s odborníkmi možno formulovať niekoľko odporúčaní, ktoré tieto prekážky pomôžu prekonať:

- Odborníci volajú po intenzívnejšej spolupráci s úradmi práce, aby sa zabezpečila kontinuita nástrojov aktívnych opatrení na trhu práce: prepojiť treba poradenstvo, prípravu uchádzačov o prácu aj nástroje na podporu sociálneho podnikania. Treba pokračovať vo financovaní programov bezplatnej technickej podpory pre záujemcov o sociálne podnikanie a organizovať školenia zamerané na rozvoj zručností potrebných pre úspešné riadenie sociálneho podniku. Zahŕňa to aj prípravu informačných a podporných materiálov.
- Zavedením praktických vzdelávacích programov, ale aj študijných programov v rámci vyššieho vzdelávania sa zvýši úspešnosť zakladaných sociálnych podnikov. Podnikateľské zručnosti ako napr. cenotvorba alebo marketing by mohli vyučovať aj inkubátory a školiace centrá. Zabúdať však netreba ani na ďalšie zručnosti ako efektívna práca s dobrovoľníkmi, pretože práve na dobrovoľníctve mnohé sociálne podniky stoja, najmä ak nie sú registrované podľa zákona o SEaSP. Sociálne podnikanie by sa tiež malo vyučovať na stredných školách a univerzitách. Implementáciu programov by mohli zabezpečiť zdroje z EŠIF, a to v oblasti neformálneho vzdelávania zameraného na posilnenie zručností potrebných na realizáciu sociálneho podnikania ako aj zavedenie tréningových sociálnych podnikov pre mladých ľudí do 29 rokov.

- Nedostatočné pochopenie a povedomie o sociálnom podnikaní možno prekonať tým, že akademici a odborníci prispôbia formu komunikácie cieľov a kritérií sociálnych podnikov širokej verejnosti. Taktiež treba pritiahnúť pozornosť médií na úspešné príklady sociálneho podnikania, pretože budovaním povedomia o jeho zmysle možno kultivovať širokú verejnosť. Sociálne podniky treba hodnotiť a verejne propagovať, napríklad prostredníctvom ocenení ako sú SozialMarie či Rozbehni sa.

Zoznam použitých zdrojov

- Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v Slovenskej republike. (b.d.) Dostupné na: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/apdn_06122016_sk_final.pdf (citované 29.5. 2020)
- Akčný plán pre rast a zamestnanosť v Banskobystrickom samosprávnom kraji. (b.d.) Dostupné na: <https://www.bbsk.sk/Portals/0/catchingup/Action%20plan%20for%20the%20Growth%20and%20Employment%20in%20the%20BBSGR.pdf> (citované 29.5. 2020)
- Atlas rómskych komunit na Slovensku (2019). Dostupné na: <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019> (citované 9.6. 2020)
- Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion (2016), Mapping study on Social Enterprise Eco-systems – Updated Country report on Slovakia. (citované 20.5. 2020)
- European Commission (2020), *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Slovakia*. Author: Zuzana Polačková. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné na: <https://europa.eu/!Qq64ny> (citované 20.5. 2020)
- Eurostat - <https://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/data/database>
- Martinkovičová, M. (2014), *Determinanty profesionálnej prípravy manažérov sociálneho podnikania*. In: Sociálna ekonomika a vzdelávanie. Banská Bystrica.
- Medzinárodná spolupráca Banskobystrického samosprávneho kraja (b.d.), Dostupné na: <https://www.bbsk.sk/Portals/0/Medzin%20rodna%20spolupr%20ca%20Banskobystrick%20ho%20samospr%20vneho%20kraja.pdf> (citované 2.6. 2020)
- Murray Svidroňová, M. (2019), *Slovakia In Civil Society in Central and Eastern Europe: Monitoring 2019*. Vienna: ERSTE Foundation.
- Národná banka Slovenska. (2018), *Správa o ekonomike SR*. Dostupné na: https://www.nbs.sk/img/Documents/Publikacie/SESR/2018/protected/SESR_1218sk.pdf (citované 25.5. 2020)
- Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (b.d.), Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/narodna-ramcova-strategia-socialneho-zaclenenia-boja-proti-chudobe.pdf> (citované 20.5. 2020)
- Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020 (b.d.), Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/narodna-strategia-zamestnanosti-slovenskej-republiky-do-roku-2020.pdf> (citované 20.5. 2020)
- National Strategy for Regional Development of the Slovak Republic 2014 – 2030. Dostupné na:

https://trimis.ec.europa.eu/sites/default/files/project/documents/national_regional_development_strategy.pdf (citované 20.5. 2020)

- OECD (2018), OECD Regions and Cities at a Glance 2018, OECD Publishing, Paris https://doi.org/10.1787/reg_cit_glance-2018-en
- OECD (2019), OECD Economic Surveys: Slovak Republic.
- Open Data Portal for European Structural and Investment Fund - <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>
- Pánis, S. (2014), Top 5 odvetví slovenskej ekonomiky z hľadiska pridanej hodnoty. Dostupné na: <https://www.jet.sk/news/view/top-5-odvetvi-slovenskej-ekonomiky-z-hladiska-pridanej-hodnoty> (citované 25.5. 2020))
- Partnerské regióny BBSK (b.d.), Dostupné na: <https://www.bbsk.sk/eSlu%C5%BEby/Region%C3%A1lInyrozvoj/Partnersk%C3%A9regi%C3%B3ny.aspx> (citované 2.6. 2020)
- Potravinársky priemysel na Slovensku. (b.d.), Dostupné na: <https://www.sario.sk/sk/investujte-na-slovensku/sektorove-prehlady/potravinarsky-priemysel> (citované 29.5. 2020)
- Profil krajiny: Slovensko (b.d.), Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/slovakia/economical-context> (citované 15.5. 2020)
- Programové priority pre dobrý kraj (b.d.), Dostupné na: https://rabbsk.dobrykraj.sk/wp-content/uploads/2019/05/Programove_priority_Dobry_kraj.pdf (citované 9.6. 2020)
- Ročenka stavebníctva (2019). Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/stavebnictvo/dokumenty-a-materialy/rocenky-stavebnictva/rocenky-stavebnictva-2019> (citované 25.5. 2020)
- Slovak Business Agency. (2019), Sociálne podnikanie na Slovensku v kontexte súčasného potenciálu rozvoja SE.
- Sociálne podnikanie. (b.d.), Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/pracazamestnanost/podpora-zamestnanosti/socialne-podnikanie/> (citované 20.5. 2020)
- Škobla, D., Kováčová, L., Ondoš, S. (2018), Sociálne podniky pracovnej integrácie na Slovensku: Súčasná skúsenosť a budúce perspektívy Bratislava: Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť
- Štatistický úrad Slovenskej republiky - www.statistics.sk
- www.socialnaekonomika.sk

Prílohy

Výpočet predpokladaného počtu sociálnych podnikov za roky 2014 - 2019

Aby sme sa vyhli duplicitě v odhadoch počtu sociálnych podnikov, dodržiavali sme kritériá právnej formy, tzn. medzi registrovanými sociálnymi podnikmi sú družstvá, spoločnosti s ručením obmedzeným, mimovládne organizácie (MNO), takže pri týchto právnych formách pri výpočte berieme do úvahy sa iba tie podniky, ktoré nie sú registrované ako sociálne podniky podľa zákona č. 112/2018 alebo ako chránená dielňa podľa zákona č. 5/2004. Obecné sociálne podniky tiež spadajú pod registrované sociálne podniky alebo majú právnu formu spoločnosti s ručením obmedzeným, preto sme ich v odhadoch neuvádzali osobitne.

* Poznámka: s údajmi by sa malo zaobchádzať ako s indikatívnym rozsahom, odhady vychádzajú iba z odborného predpokladu autoriek tejto správy.

** Poznámka: Celkový počet mimovládnych organizácií uvedených v tabuľke nezahŕňa tie organizácie, ktoré sú registrované ako nadácie a neinvestičné fondy, keďže podľa právnych predpisov nemôžu vykonávať podnikateľskú činnosť.

Tabuľka 8. Výpočet odhadovaného počtu SP za roky 2014 - 2019

	Registrované	Odhadované	Odhadovaný počet aktívnych sociálnych podnikov*
2014			
Sociálne podniky (podľa zákona 5/2004 vznp.)	44	100%	44
Sociálne podniky (podľa zákona 112/2018)	-	100%	-
Chránené dielne (podľa zákona 5/2004 vznp.) - forma pracovnej integračnej štruktúry	898	50%	449
Mimovládne neziskové organizácie**	36,601	5%	1,830
Spoločnosť s ručením obmedzeným	177,261	0,05%	89
Družstvá	1,542	1%	15
Spolu	216,346	-	2,427
2015			
Sociálne podniky (podľa zákona 5/2004 vznp.)	44	100%	44

Sociálne podniky (podľa zákona 112/2018)	-	-	-
Chránené dielne (podľa zákona 5/2004 vznp.) - forma pracovnej integračnej štruktúry	1,072	50%	536
Mimovládne neziskové organizácie**	39,234	5%	1,962
Spoločnosť s ručením obmedzeným	176,956	0,05%	88
Družstvá	1,323	1%	13
Spolu	218, 629		2,643
2016			
Sociálne podniky (podľa zákona 5/2004 vznp.)	16	100%	16
Sociálne podniky (podľa zákona 112/2018)	-	-	-
Chránené dielne (podľa zákona 5/2004 vznp.) - forma pracovnej integračnej štruktúry	1,234	50%	617
Mimovládne neziskové organizácie**	44,128	5%	2,206
Spoločnosť s ručením obmedzeným	193,300	0,05%	97
Družstvá	1,353	1%	14
Spolu	240,031	-	2,950
2017			
Sociálne podniky (podľa zákona 5/2004 vznp.)	9	100%	9
Sociálne podniky (podľa zákona 112/2018)	-	-	-
Chránené dielne (podľa zákona 5/2004 vznp.) - forma pracovnej integračnej štruktúry	1,392	50%	696
Mimovládne neziskové organizácie**	48,116	5%	2,406
Spoločnosť s ručením obmedzeným	200,782	0,05%	100
Družstvá	1,367	1%	14
Spolu	251,666	-	3,225
2018			

Sociálne podniky (podľa zákona 5/2004 vznp.)	13	100%	13
Sociálne podniky (podľa zákona 112/2018)	7	100%	9
Chránené dielne (podľa zákona 5/2004 vznp.) - forma pracovnej integračnej štruktúry	1,526	50%	763
Mimovládne neziskové organizácie**	50,812	5%	2,541
Spoločnosť s ručením obmedzeným	210,490	0,05%	105
Družstvá	1,396	1%	14
Spolu	264,246	-	3,445
2019			
Sociálne podniky (podľa zákona 5/2004 vznp.)	0	100%	0
Sociálne podniky (podľa zákona 112/2018)	52	100%	52
Chránené dielne (podľa zákona 5/2004 vznp.) - forma pracovnej integračnej štruktúry	1,647	50%	824
Mimovládne neziskové organizácie**	n.a.	5%	-
Spoločnosť s ručením obmedzeným	223,569	0,05%	112
Družstvá	1,429	1%	14
Spolu	226,697	-	1,002

Zdroj: vlastné spracovanie